

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

כה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

אחריה לגר לתום ולא למנה יהיה : כא כו
 חבצל ברמף לא תעולל אחריה לגר לתום
 ולא למנה יהיה : כב וזכרת כי עבד
 היתה בארץ מצרים על-כן אנכי מצוה
כה לעשות את-הדבר הזה : ס א כי-
 יהיה ריב בין אנשים ונשו אל-המשפט
 ושפטום והצדיקו את-הצדיק והרשיעו
 את-הרשע : ב והיה אם-בן הכוח הרשע
 והפילו השפט והקהו לפניו כדי רשעתו
 במקפר : ג ארבעים יבנו לא יסיף פן
 יסיף להכתו על-אלה מכה רבה ונקלה
 אחיה לעיניך : ד לא-תחסם שור
 בדישו : ס ה כי-ישבו אחים יחדו
 ומת אחד מהם ובן אין לו לא-תהיה אשת-
 המת החוצה לאיש זר ובמה יבא עליה
 ולקחה לו-לאשה ובמה : ו והיה הבכור
 אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא-
 ימחה שמו מישראל : ז ואם-לא יהפץ
 האיש לקחרו את-יבמתו ועלתה יבמתו
 השערה את-הזקנים ואמרה מאין יבמי
 להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי :
 ח וקראו-לו זקני-עירו ודברו אליו ועמד
 ואמר

אחי יהי דין בין גברתי ויתקרבון
 לדניתי וידונן ויזבון ית-זבאה ויחיבון ית-
 חובא : ב ויהי אם-בר חיב-לאלקאה
 חייבא ונרמיניה דנינא וילקיניה קדמויה
 כמיסת חובתיה במנין : ג ארבעין ילקיניה
 לא יסיף דילמא-יוסיף לאלקייתה על-
 אלין מתא רבא וינקל אחך לעינד :
 ד לא-תחוד פום תורא בד'שיה :
 ה אחיייחבון אחין בחדא וימות חד
 מנהון ובר לית ליה לא-תמי אתת-מיתנא
 לברא לגבר אוחדן יבמה ועול עליה ויסקה
 ליה לאנתו ויבמינה : ו ויהי בוכרא די
 תליד יקום על-שמה ראחיה מיתנא ולא-
 יתמחי שמה מישראל : ז ואם-לא יצבי
 נכרא למיסב ורתיבימתיה ותסקיבימתיה
 לתבע-בית-דינא לקדם סביא ותימר סריב
 יבמי לאקמא לאחיהי שמה בישראל לא
 אבי ליבמותי : ח ויקרון-ליה סבייקרתייה

וימללון

דשיי

שכחה : (כא) לא העולל . אם מלאה בו עוללות לא תקחה (פיאה לש) ואינו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא כעף יש לה
 אחד חסם כרי היא לבעל הבית ורתיבי כנשרא יהושלמית אי ויהי כתף כפינין זה על גבו זה כעף חלו תלויות בסדרה ויורדות :
 א) כיהיה ריב - (סדרין) סתם להיות נגשים אל המוסט אמור מעתה חין שלום ואל תתוך מריבה ויגרס מלש לפרושין הנקין
 כו) אומר מריבה : והרשיעו את הרשע . יכול כל הנותחייבון כרון לוקין תלמוד לומר ויהי אם כן הוסיף דרשע . פעמים לוקה
 עפעמים חייב לוקה ויהי הלוקה לחודתן היבון : לא החסום שור כדושו . ללו שלא כתק לעשה (מכות יג) : והפילו השופט .
 תלמוד שאין תלקין אותו לא עומד לא חסם אלא חוטא : לפניו כדורש עתו . ולא חריו כדי שמים חסאן חרורו וילקין אותו סתי ידות תלמוד
 עשילי שולפניו (מכות כב) : במקסר . (שם) ולינו קוד כמסר למד שהו דבוק לומר כמסר חרבעים ולא חרבעים שלמים אלא
 ענין

א ארום תקפו ברמיכו לא תעליל טו
 ברהיכו לניקא ליבסא לארמלא יתנו :
 כב יתתו דבריו ארום משעבדו היתו פארעא
 דמכוס בניו בן אגא מפקיד לכו למעבר את פתקא דרין
 דינא נידגו ונתהו ונקרעו לזכורא את זקאה ולהובא את
 חיקא : ב ויהי אין קתתיב למלקי חיקא
 ונקרעיה בניא ונקרעיה דרמוי קמיסת חויביה ברמייה :
 ג ארבעין צליון וחסיר הר ולקיניה לא ישלים
 דילקא יוסיף למיקניה על פלגו ומשע אילן מלקור

ארום תקפו ברמיכו לא תעליל טו
 בן לניקא וליארמלא יתנו :

א ארום יהי תיקרא בין תרין גיבויא ונתקרו לזר

ירושלמי

ויהי אין ארוד חיקא למלקי ונדבצי זכיה בניא ויקמי
 יתיה דרמוי קמיסת חויביה במנין :
 עמי ישראל לא תוקמון תירא בשעת דוקיה :

ד לא תוקמון פום תירא בשעת נרביה ברם יקימא דאיתרעח
 ה פד בירין לעלמא דרין שעא תירא אחיו מן איבא דמגדו
 באחפיקא לא תיהו אמת שביבא הפקרא בשקא לגבר חילונאי יקמה ועול עלה ונסבניה ליה לאיתו ויבס יתה :
 ו ותיי בהקרא דתוליד יקום באחפיקא על שום אחוי שביבא ולא ותמחי שמייה מישראל : ז ואם לא
 יצבי בקרא למיבס את יקימיה ומיפק ויקמיה להבע פי דינא דרם דמשא תפימיו ויהוון פלקא לבינין ויתרין לסתרון
 ותימר בלישן בירא קנדשא קרביהו קסרב וקמי למקמא לאחוי שקא מישראל דלא צבי ליקמותי : ח ונקרו ליה

חכימו

רשיי

ענין טווא פוכס ועשלים לארבעים וכן ארבעים חמראת (ז) : (ג) לא יוסיף . מלאן אוהרה לזכה את חסירו . ונקרור
 אחיך . כל היום קורה רשע ומוסלקה קריו אחיך : (ד) לא תחוסם שור . (ב"מ עד) זכר הכתוב טווא וזהו דין לכל כהנה
 חיה וצוף העושים בחלכה היא כדבר מאלל אם כן למה נאמר שור להניח את האדם (שם פ"ט) : בדישו . יכול יחסמו מכתו ת"ל לא
 תחוסם שור מכל עוקם ולמה נאמר דיש לומר לך מה דיש מיוחד דבר שלא נמורה מלאכתו (למעשר וכללה) ונדלו עין הארץ אף כל כיוצא בו
 יא החולב והמגבן והמחכן שאין גדולו מן הארץ יא הלא והמקטף שנגמרה מלאכתו לתלה יא הכולל בתחריס וכגונרות שנגמרה מלאכתן
 למעשר : (ח) כיושב אחים וחדיו . (יבמות יז) מיתה להסייבה אחת כעולם פרט לאשת אחיו שלא היה כעולמו .
 יחדיו . היותו דים כחלה פרט לאחיו מן האם : וכן אין לו . (שם כב) עין עליו כן או בת או בת הבן (או בת הבת) או בת
 הכת : (ו) והיה חבור . גדול אחים הוא מיבס אותה : אשר תלך . פרט לאילונית שאינה יולדת : יקום על שם אחיו .
 זה שייבס את אחיו יכול נחלת המת כנגדו אביו : ולא ימחה שמו . (שם כ"ד) פרט לאשת פרים ששמומו : השערה . כדגונו
 לתרע ביה דינא : (ח) ועבר . כעמידה . ואמר

באר רחובות דקדוקי רשיי

(י) ראיתי כט מפרשים דפרשי כונת רש"י מדכתיב
 כ"רש"י ונקט טווא מלת בטוק וכפרס שכן הכ"ת
 בטקפ"ר הכ"ת כטו"אלל במקפ"ר הכ"ת כפתח אבל זה אינו נכון
 פלגי הכתיבות רק המוסת סדיעב
 לכו

רשבים

כדכתיב ואת בני החקים לא הוית כתיב לא ויתנו ונא' אבל הק"ה פוקר עון אבות על בנים כשלו חוים מיעשה אבותיהם כדיהס וכדכתיב
 אבות יאכלו כומר וטיי בנים תקטינה לאחד כחלת אבות אבל לא על ידי בית דין : (י) יקום הפן על שם אביו לפי המשט :
 וחלכה

מבלל יופי

כה (כ) (אם בן הבית) . באבן במקום איש אבן איש
 הכות ובאבה דין המורה המורה
 כמו יהושע בן נון : (ג) (ארבעים יבנו) . ארבעים
 חסר אחת כאשר קבלו דו"ל ואף על פי שאמר ארבעים
 מנהג הלשון הוא במקומו שלא יפחות חשבון הכולל כעבור
 אחת כמו כל הנפש הבאה מצרימה שבעים וכן סופטים
 ושכנים איש דגדען : (ד) (לא תחוסם) . המנהגים הוא
 הדבר שישימו בפי הבהמה שלא תאכל ולא תעש : כד"ש
 מקור מהנוסח ענין דישא מי שפטו ברה"ש
 (ה) (זכמה) . מי שלוקח זכמהו שהיא אשרו יאחיו
 הוא נקרא מיבס והוא נקרא יבס והיא זכמה לו לא אבה יבמי
 כגון יבמי ונגשה יבמהו אריו : (ו) (הכמה) . הנפחד
 זכמה

וימלליון עמיה ויקום וימר לא רעננה
 למסכה: ט ותתקרב יבמתיה לותיה לקדם
 סבא ותשרי סיניה מעד רגליה ותררוק
 באפוהי ותחב ותימר כדון ותעבד לנברא
 דלא יבני ותביתא דאחותי: י ויתקרי
 שמייה בישראל בית שרי סינא: יא ארי
 ינצון נברין כחדא נבר נאחוהי ותתקרב אמת
 חד לשויבא ותבעלה מיד מחוהי ותושיט
 ידה ותתקף בבית בהתתיה: יב ותקוץ
 ותדה לא תחוס עינך: יג לא יהיה לך
 בכיסך מתקל ומתקל רב וזעיר: יד לא
 יהי לך בכירך מכילא ומכילא נברתא
 וזעירתא: טו מחקלין שלמין דקשוט
 יהיון לך מכילין שלמין דקשוט יהיון לך
 בדיל דיורכון יומך על ארעא דני אלהך
 יהיב לך: טז ארי מרחק קדסיי אלהך
 כל עבד אלין כל עבד שקר: יז הוי
 דכיר ותדעבד לך עמלק בארחה במפקדון
 ממצרים: יח דארעד בארחה וקטיל לך
 כל

ואמר לא הפצתי לקחתה: ט ונגשרה
 ובמתו אלו לעיני הזקנים ותלצה געלו מעל
 רגלו וירקה בפניו ויגמלה ואמרה בכתוב עשה
 לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו:
 ונקרא שמו בישראל בית תלוץ הנער:
 ס יא כי ינצו אנשים יחדו איש
 ואהיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה
 מיד מבהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו:
 יב וקצתה את בפה לא תחוס עינך:
 ס יג לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן
 גדולה וקטנה: יד לא יהיה לך בביתך
 איפה ואיפה גדולה וקטנה: טו אבן שלמה
 וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק
 יהיה לך למען יאריכו ימיה עד
 האדמה אשר יהנה אלהיך נחן לך:
 טז כי תועבת יהנה אלהיך כל עשה אלה
 כל עשה עול: פ יז זכור את אשר
 עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים:
 יח אשר קרף בדרך ויזנב בך כל הנחשלים
 אחריך ואמה ענף ויגע ולא ירא אלהים:
 והיה

תקצ"ט

מצוה ח"ה הר"א מצוה ח"ב

מפטיח מצוה ח"ג

רשי

ואמר - (סוטה ל"ב) כלשון הקודש ואף הוא דברה כלשון הקודש: (ט) וירקה בפניו - (יבמות ק"ו) על גבי קרקע:
 אשר לא יבנה - מנחן כמו שחלק שלח יחזור ויבם דלא כתיב אשר לא כנה חלח אש לא יבנה כיון שלא כנה סובל יבנה:
 (י) ונקרא שמו וכו' - (שם) ונוה על כל העומדים עם לומר חלון הנעל: כי ינצו אנשים - (ספרי) סוף
 לכה לדימכות כמו שחומר מיד וכוה לון שלום ונל מתוך ידי מלות: (יב) וקצוה את בפה - ממון דמי כשתו הכל לפיה שביט
 והמ כייש ח' אינו חלל ידה ממש נחמר כאן לא תחוס וכוה להלן בעדום וזמין (דברים יט) - לא תחוס עה להלן ממון חף כאן ממון:
 (יג) גדולה וקטנה - (ספרי) גדולה כשוכחת את הקטנה שלא יחל נוטל כגדולה ומחזיר בקטנה: (יד) לא יהיה לך
 אס עשית כן לא יהיה לך כלום: אבן ואבן - משקלות: (טו) אבן שלמה וצדק יהיה לך: אס עשית כן יהיה לך הרכה:
 (יז) זכור את אשר עשה לך - אס שקרת כחיות וכמשקלות היו דוחג טנרוי חזויכ שחמר (משלי יא) מאזיט עה תועבת
 ס' וכתיב כתיב ס' ודון ויכל תלון: (יח) אשר קרף בדרך - לטון מקרה - ד"א לטון קרי וטומאה סהיה טטוואן כמשככ זכור -
 ד"א לטון קוריוס ונגן והפסירן ערתיסתן שהיו האויות ירחים להלחם ככס וכל זהו תקיל והרחה מקום לחמים (ח)
 משל לחמטי רותחת שלין כל כריה יכולה לירד פתוכה כל סן כליעל אחד קפן וייד לתוכה חף על פי שכוה הקרה חותם כפני אחריס:
 ויזנב בך - מכת זכ חותן חילות וזיק כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריו - חסרי כח אמתת חטאם שהיה הענן פולטן: ואהרז
 עיף ויגע - עיף כלמח דכתיב (שמות טז) ונמאסם העם לעיני וכתבי אחריו ויבא עמלק: ויגע - כדרך: ולא ירא:
 עתלק

חכימי קרמיה וימלליו עמיה מילקא קשיטא ויקרם כבי דינא ויימר בלישן סבירי קודשא לא רעינא למיקבא :
 ונתקרב יביקמיה לומיה לקדם חכימיא ויהי געיל בריגלא דביקמה סנדלא דליה עקבא דתייט בשגאי
 וקפס סנדלא שגאי קטירו וחספ ריגליה בארעא נתקדם אינתאא נתשרי שגאי ומשלוף סנדליה מעלבי ריגליה וכן
 קבר קבין תירוק קדמוי רוקא גפישא דמתחמי לחכימיא
 ומתיב ותימר קבין חמי לאתעובדא לגברא דלא יבנה יר
 גותא דאחוי וכל דקמיין מכו וברווי עלוי ויקררו
 שמיא בנישראל כי שלוף סנדלא : יא ארום
 מתגריין בני נשא כחדא גבר נתקריה ומתקרב איתת חד
 מהווי לשוקא נה בעלה מיד קחהו ותושיט ידה ומתקריה כבית בתמיה : יב ומתשעון נה סיפת ידה לא
 תושפן עיגובין : יג לא יתוי לכוו בגרמיקטין
 מתקליו דגיל מתקליו ברבינו למתוי זבין בהו ומתקליו
 ועירוי למתוי מובין בהו : יד לא יתוי לכוו
 גמטיין מכלו דגיל מכוו ברבינו למתוי זבין בהו
 ומכלו ועירו למתוי מובין בהו : טו מתקליו
 שלמין ומסחאקא דקשוט יתוי לכוו מכליו שלמין ומקטין
 דקשוט יתוי לכוו מו בגלל דיפגו וימיכוו על ארעא ביי אלהכוו ימיכ לכוו : טז ארום מבתק קדם יי אלהכוו
 כל דעביד אליו יביקלא כל דעבר שיקרא גפרקמטיין : יז גוי דקירו נה דעברו לכוו רבית עמלק בארעא
 במפקבוו מוצרין : יח דארעו יתכוו בארעא ותנה
 קטיל ככוו כל צהנה סתהרר למקטין בחד פיקרי דיגיו
 גרבוי דמשבטא רבית דן קהנה בידהו פולתנא נרבא
 והוה

ירושלמי

לא יתוי בקיכוו מתקליו ועירוי ולמתי מובין בהו
 ומתקליו ברבינו למתוי זבין :
 לא יתוי לכוו גמטיין מכלו ומכילו מכלא רבא למתוי זבין
 בהו ומכלא ועירא למתוי מובין בהו :
 דקשוט יתוי לכוו מו בגלל דיפגו וימיכוו על ארעא ביי אלהכוו ימיכ לכוו : טז ארום מבתק קדם יי אלהכוו
 כל דעביד אליו יביקלא כל דעבר שיקרא גפרקמטיין : יז גוי דקירו נה דעברו לכוו רבית עמלק בארעא
 במפקבוו מוצרין : יח דארעו יתכוו בארעא ותנה
 קטיל ככוו כל צהנה סתהרר למקטין בחד פיקרי דיגיו
 גרבוי דמשבטא רבית דן קהנה בידהו פולתנא נרבא
 והוה

ירושלמי

דארעו יתכוו בארעא ותווי מקטלין ככוו כל צהנה סתהרר
 סתהרר בחד מיירשתנה ענגא פריט יתיה רבית עמלק
 מקבלין

באר רהובות דקדוקי רשיי

לכוו כרעא לי דלפני רש"י היתה הגרסא כזה ב"מספ"ר כח תחת הפ"א חזיה קשה לרש"י והלא מלת כמספ"ר הוא כסוף פסוק היו לה לנקיה
 כקוץ כמספ"ר ונודקוד כפתח דייקין כלו מלת כמספ"ר דסוף פסוק הוא זכוק למלת ארכעיס כח מילת פסוק וכאלו ח"ה פסוקא הן
 וש"ך שפיר ענין הדכיות כמספ"ר של ארכעיס והיינו מנין שהוא סוכס את הארכעיס והן ארכעיס מסר אחת : ועין כמות פ"ג
 במשניות משנה י"ד בדברי הכרמטורה :

(ט) לשתי דעות הראשונות כמלת קרך הוא הארט קרך רק שמחולקים כענין ביאור המלת לזה הוא ענין מקרה לזה ולחידך הוא
 לכוו קרויטוואס ולדעת שלישי שרשוקו חר קרך (ער האט כגעניטע דין חר פ"ר אוסרייניקט דין אדר גקילט דין) :

רשב"ם

(ט) וחלצה בעלו לקנות מוננו ורשת אחיו המות כחו שמנינו ככינו : דרך ארץ לפי פשוטו : (יג) גדולה וקטנה - שגושה שני חלחי
 וקוקים אחד גדול ואחד קטן לרעות בני אדם שכשזוקל שני חלחי וקוקים ביחד הרי הוא וקוקי מוננו (כחתיכה אחת) וישר - ולכן אומה
 חכן שלימה וקוק שלם מוננו חת - עשה שלא יוכל לרמות : (טו) שלימה וזק - חתיכה אחת ומוכוון וישר : (יח) אשר
 קרך כדרך - לכוו מקרה כמותו עשה יעשה וכוונך - וכוון אקרה כח קרך : תסלת כי הצא מיסוד רבינו שמואל

מכלל יופי

(יא) (במכשיו) - חסביצו שהם מקום הבשה : (יג) (אבן
 ואבן) - לפי שעושין המשקלות מאבן קראו למשקל אבן
 ובלעז פיש"ה : (טו) (אבן שלמה) - פירוש שלמה במשקל :
 (יח) (אשר קרף) - ענין מקרה : (יג) (וינג בך) - מביע
 מן ורא לונג : (כל הנחשלים) - כלומר שהרף
 האחרונים שהם זכב המחנה - והנחשלים הפוך מן ויהלש
 ירושע

דברים כה כו תצא כי תבא

אונקלוס

כל-דבריון-מתאחרין בתוך זאת משלחי
ולאי ולא דחיל מן-קדם יי : יט ויהי כד-
יניח יי אלהך לך מכל-בעלי דבבך מסחור
סחור בארעא דני אלהך ויהי לך אחסנא
למדתה תמתי ויוד-דבנא דעמלק מתחות
שמיא ולא תתנשי :

פ פ פ

א ויהי ארי-תיעור לארעא דני אלהך
יהי לך אחסנא ותרתה ותמב
בה : ב ותסב מריש כל-אבא דארעא
דחעיל מארעד דני אלהך ויהי לך ותשוי
בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך
לאשתא שכינתיה תמן : ג ותיתי לנת-
כהנא דיהי ביומא האנון ותומר ליה חיותי
ימא-דין קדם יי אלהך ארי-עלית לארעא
דקיס יי לאבהתנא למתן לגא : ד ויסב
כהנא סלא מן-ידך ויחחניה קדם מדבקה
דני אלהך : ה ותתיב ותומר קדם יי
אלהך לבן-ארמארה בעא לאוברא ית-
אבא ונתת למצרים ודר תמן בעם זעיר
והנה-תמן לעם רב תקיף וסני : ו ואבאישו
לגא מצראי וענינא ויהבו עלנא פולחנא
קשיא : ז וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא
וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי-עמלנא
וליאותנא ורזתקנא : ח ואפקנא יי ממצרים

בידא

נטויה רשי

עמלק אלסיס עלכדעלך : (יט) תמחה את זכר עמלק . מאיס ועד אשח ועולל ועד זינק תסור ועד סה שלא יחא סס עמלק סכר
קמילו על סכסכה לומר כהנה וזמשל עמלק ביתה : חסלת כי תצא
(א) ותיה כי תבא . וירשת וישברכה . (קדושין לו) מניד שלא נתחייב סכסכורים עד סכסכאית הליך וחלקה .
מראשית

יט ויהי בהנחת יהוה אלהיך לך מכל-
אויביך מסביב בארץ אשר יהוה-אלהיך
נתן לך נחלה לרשתה תמחה ארצ-זכר
עמלק מתחת השמים לא תשכח :
וכפשוירין רבי עקרה . כי שעה כסיפון ג' : ק"י . עלי סימן :

פ פ פ

כו א ותיה כי-תבוא אל-הארץ אשר יהוה
אלהיך נתן לך נחלה וירשתה
וישבת בה : ב ולקחת מראשית כל-פרי
הארמה אשר תביא מארצך אשר יהוה
אלהיך נתן לך ושמת בסנא והלכת אל-
המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכון שמו
שם : ג ובאת אל-דהכהן אשר יהיה
בימים ההסואמרת אליו הודתי היום ליהוה
אלהיך כי-באתי אל-הארץ אשר נשבע
יהוה לאבותינו לתת לנו : ד ולקח הכהן
הסנא מידך והניחו לפני מוזבת יהוה אלהיך :
ה וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך
ארמי אבד אבי ויחד מצרימה ויגר שם
במתי מעט ויהי-שם לגוי גדול עצום ורב :
ו וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו
עלינו עבדה קשה : ז ונצצק אל-יהוה
אלהי אבותינו וישמע יהוה את-קלנו וירא
ארחעינו ואת-עמלנו ואת-לחצנו :
ח ויוצאנו יהוה ממצרים בניד חוקה ובוניע

מצוה הר"ד